

תולדות החכם מו"ה מתתיהו שמחה ראבענער.

ממנו, אהבהו אהבה עזה, ויפצרו בו להוציא ילדי עשתונותיו. —

בשנת 1846 (תר"ו) הוציא לאור ידידו החכם ר' מענדיל בר"י שמערן ז"ל בווען את שיריו בתוך מ"ע "כוכבי יצחק" מפורסם בליון חוברות — אז החלה רוח ההשכלה לפעמ, וילמוד חכמה ומדע לרוח עת חיה, וביחוד שמע הפילוסופיא בבית מדרש רעליגיון (אוניווערזיטאט) מפי מורו המהולל דוקטור האנוש, גם לשונות בני קדם תחת הרעקאן דוקטור זאד וואצקי; אולם אף מחכמת המסחר (האנדעלסשולע) לא הניח ידיו, באמרו בלבן, אילי

הרב החכם המליין המפואר מוהר"ר מתתיהו שמחה ראבענער נ"י נולד בר"ה לאילנות שנת תקפ"ו (1826) בעיר לבוב (לעמבערג) בירת גאליציה, מגזע נכבד בישראל, מהרב הצדיק, אסקולסטיקא דאורייתא הגביר המפורסם, מורנו ר' שמחה האבד"ק בר בערקא היה דורו, ושמו "שמחה" נקרא עליו. — אביו הרבני ר' יהודה ליב ז"ל הנקרא בפיר כל ר' ליב בובערקער היה הישר באדם, ירא שמים בסתר ובגלוי ולמד תורה כל ימיו בעיר מצער הלזו (סמוך ללבוב), אשר היתה עיר מולדתו. אמו מרת פרימוט אסתר נכנ"ם

תמונת החכם ר' מתתיהו שמחה ראבענער.

יזכר בימים הבאים לעשות ממנה קרדום לחתוך בהו וילמוד גם חכמת המוזיקא אצל (קאפעללמייסער) ראש המנצחים, ערנעסטיי. —

בשנת 1848 (תר"ח) לקח לו אשה מנכדי עיר ראווא — רוסקא, ששם ישב ידידו החכם ר' אברהם גאלדבערג ז"ל, ויהגו יחדיו בתורה ובחכמה, וכפעם בפעם בקרו את החכם ר' נחמן קראכמאל ז"ל בזאלקאווע, ולהחכם ר' שמשון בלאך בקוליקאוו. — שם ברכו ה' כבת אחת ושני

היתה אשת צנועה וחכמת לב, ממשפחה יקרה, "מענקוש" בלבוב, היא הדריכה את בנה יחידה הזה בדרך הישר והטוב. — בשחרות ילדותו גדל על ברכי התורה, התלמוד והפוסקים, ויעש חיל בלמודים, והרב הגאון בעל "ישועות יעקב" נסחו לפעמים בשעור עיון, גם כספרו הנ"ל. — בשנת חמש עשרה החל ללמוד שפוט חיות וספרותיהן, ודקדוק שפה עבריה וספרותה, וכתוב שירים שונים בלשון הזהב, וכל משכילי דורו, ההו כבירי ימים

בנים יחיו. — בשנת 1855 (תרמ"ז) הלך — אחרי אבדן רכושו — לעיר נאָרַייאָב, להיות שם סופר ומזכיר בבית גביר אהר, ושם דרש בפעם ראשונה לפני קהל רב בביהמ"ד, בחג יום הולדת מלכנו, פֿראַנץ יאָזעף מלך אוסטריה, יר"ה. דרוש בלשון אשכנזית, הנדפס בווינן בשם "עז למלך". — ובכוא המלך בשנה ההיא ללבוב, נתן ליד המלך גם את שירו "מלך ב' פ' יו" (זאָנעטמטענקראַנץ) בכתב־יד, הנדפס אחרי כן בלבוב ע"י ידידו החכם ר' מענדיל מאָהר ז"ל, והמלך דבר אתו טובות. —

בשנת 1860 (תרכ"א) נקרא משם מאת דוד, בן אחותו הרב הגדול דוקטור אליעזר אליהו איגל נ"י, הראב"ד בקרית משערנאוויטץ והמדינה, להיות ראש המורים בבית הספר אשר יסד שם. — אז הוציא לאור את ספר הרקדוק, "לוח הלב", מעט הכמות ורב האיכות (כאשר כהן לו הכן בעל, המניד בזה הסיל). גם את "עת הזמיר" חלק ראשון, וחוא אספת מבהר שירי "שיללער" אשר העתיק ללשון עבר, וההלך השני עודנו ת" בכתובים. —

בשנת 1862 (תרכ"ג) הוציא לאור, נגינות עבר" המה שירי, לאָר־ד ביראָן, מקמר מגש לכבוד השר הצדיק "סיד משה מונטיפיורי" ז"ל, עם שיר הממין במספר משה. בשנת 1865 (תרכ"ד) נקרא נקרא מאת הממשלה הרוממה להיות מורה הדת בבית הגימנאזיום העליון ובבתי הספר הכללים בעיר סוצאָוא, ויהי שם מטיף לעם (פרעדיגער), ושם הוציא לאור בשנה השנית דרוש אחד מדרושי הרבים בשם "כורש ופראנץ יאָזעף" (צירוס אונד פֿראַנץ יאָזעף). —

בשנת 1867 (תרכ"ח) נקרא משם לעיר פֿאַלטישענא, רומניה, לקבל הוד פני קארל הראשון, מלך רומניה, בכואו שמה בפעם ראשונה, ולהמליך לפניו דברי מישרים, ויפצרו בו אצילי בני ישראל ליסד שמה בית הספר לנערי בני ישראל ולהיות מנהל הבית (דיִרעקטאָר) ומטיף לעם. — שם הוציא לאור את ספרו, "לוח הלב" ואת, "עת הזמיר" במהדורא בתרא, והאחרון הגיש לכבוד מלך רומניה, ובתחלתו שיר בלשון אשכנזי למוכת בני ישראל החוסים תחת צל כנפי חסדו. — וכפעם בפעם נקרא לערים שונות: ראָמאָן, באַקִיִא, פֿיאַטרא, פאשקאני לדרוש שם במקהלות. —

בשנת 1869 (תרל"א) בא שמה על יום השוק הגביר הנדיב הנודע לתהלה ה' יעקב גיישאָטץ, (ריטמער דעם פֿראַנץ יאָזעף'ס אָרדען) מעיר יאססי, ויקחהו להיות שם מטיף לעם בהיכל ה' (מעמפעל) ומנהל בית היתומים (אָרפאַנעאום) אשר כוננו ידיו ויכהן פאר במשמרת הקדש הזאת שבע עשרה שנה. וכמה פעמים השיג מכתבי תודה מאת מלך אוסטריה יר"ה ע"י הקונסולאט דשם. —

בשנת 1872 (תרל"ג) הוציא שם לאור את "זמרת הארץ" שני חלקים, והוא מכתב עתי לארבע תקופות השנה. ויהי שם חברה־הכבוד (עֶהרענטיגליכער) לרוב אנודות חסד אשר נתיסדו על ידו שם ובשאר הערים, יען כי מעוז היה לדל ומחסה לאביון, וידרוש דרושים לכל חפציהם, גם נהיה חבר להברת דורשי לשונות בני קדם בליפציג והאַללע, ובימים ההם היה מתורגמן נשבע בבית הקונסולאט אשר לממשלת אוסטריה בעיר יאססי. —

בשנת 1880 (תרמ"א) הוציא לאור את "שיר האביב" גם את ספרו "השולמית" והוא: "שיר השירים" על דרך החזיון (דראַמאַ) בשפת אשכנזי במורים חרוזים, מקמר מגש לכבוד הדרת מלך אוסטריה והגבירה יהיו, והכתב־יד מונח באוצר המלך, לזכר עולם.

אוצר הספרות. ת.

בשנת 1883 (תרמ"ד) הוציא לאור את **שלושה שריגים**, מגש לכבוד שלשת צאצאיו, אשר נפשו קשורה בנפשותם, הלא המה: בתו הגבירה, אשת חיל השולמית מרת **סאבינא**; בנו הבכור **דוקטור לעא**, ק. ק. רעגיסענסטארצט, ובנו הצעיר, הבחור, מורס מעס, כמ"ר **עמיל**, מטיב נגן (קאמפאזיטאר) וסיוחר נכבד. —

בעת הזאת הנהו מוציא לאור את שלשת ספריו, **ח"ה: א**) **ציונים לתורה** להורות לנערי בני ישראל את התרי"ג מצות בדרך נומריקון, ברת של עשרת הדברות; **ב**) **אשדות**, מכלכל התרי"ג מצות בדרך שיר ומליצה, להורות לבחורי חמד כל חקי האלהים בחרוזים; **ג**) **מכתב אלהים**, ללמד בני ישראל התורה והמצוה בשום שכל עם פי' **טוב מעם ודעת** על מעמי המצות. —

מלבד הספרים האלה הרבה מעורו ועד היום הזה מאמרים ושירים למבניו, אשר יצאו לאור בכתבי עתים שונים, כמו: המבשר, הנשר, המגיד, העברי, העת, כיכבי יצחק, אוצר חכמה — (שם הופיע שירו הנפלא **"אלף אלפין"**) —, היהודי הנצחי, בית אוצר הספרות (שם הופיע שירו הנחמד **"שיר ה'אלף"**) — שיר באלף ההי"ן, א"יאל, וויענער מיטטהיילינגען לידיו מאיר הלוי לעטמערס ז"ל, ועוד ועוד. וכמה פעמים נכתבו מאמריו בשם **"פלוגי"** (אנאנים) או **"אלמוני"** (פסיידאנים), או בשם **"דובר אמת בלבבו"**, או **"גן רוח"** ועוד כיוצא בהם. —

והנה גם הרבה ספרים יש אתו בכתובים: הספר **מטיב נגן** על חכמת המוזיקא, **"יד אבשלום"** שיר חזיון עפ' דישעע הצרפתי, בלשון אשכנזית ועברית; **"מאמר אסתר"** על פי גריללפארצער האשכנזי; **"חכמת מרה שאחר המבע"** (מעטהאפיזק) על פי מורו האנוש הנ"ל. ועוד ידו נטויה להפיץ ספרים שונים, כיד ה' הטובה עליו*). כי זה שנתים ימים הנהו יושב על המנוחה ועל הנחלה, בבין צאצאיו הנאהבים והנעימים, ניניו ונכדיו, ויראה חיים עם מרבית ביתו, ויהנה בתורה בחכמה ובמדעים בבית עקד-הספרים הגדול, מקנה קנינו, המכיל כארבעת אלפים ספרים שונים בלשונות שונות. — יואל אלוה, ויארץ ימיו בנעימים, להגדיל התורה והחכמה ולהאדיר ספרות ישראל. —

פאלטישעני, ר"ח אני לדודי דודי לי, שנת דבר אמת לפרט.

הצעיר משה קאפלרער.

(*) בזה העברה נחמשה עשר כשנע חגג חג כפליה, הוא יום מלאח לו ששים שנה, גם יוכל הספרות (40 יאָהריגען שריפֿטשמעללער יובילעאום), ומרחוק ומקרב הריעו אליו מוקיריו ומכבדיו הרבים, — אשר ראו סעלו — ארבעים שנה; גם רבי אגודות שונות, — שנים ומכתבי ברכה לכבוד החג היוכל הלוה. —